Ten, prie Dauguvos krantų

Grįžus iš festivalio „Baltica-88", visi draugai ir pažįstami, kurie nors truputį domisi folkloru, klausinėjo:

— Na, kaip, ar Latvijos „Baltica" geresnė už lietuviškąją?

Prisipažinsiu, niekam negalėjau tiksliai atsakyti, kuris festivalis man labiau patiko. Abu turėjo savo pliusų ir minusų.

Pirmiausia mane džiugino tai, kad latviai festivalyje beveik atsisakė dainų ir šokių ansamblių (gaila, dar ne galutinai). Dainų ir šokių ansambliai, sukirpti pagal Aleksandrovo ansamblio modelį (choras—orkestras—šokėjai) prieš 3—4 dešimtmečius, deja, atliko vienintelio tautinės muzikos propaguotojo funkciją. Vėliau jie išsigimė — iš jų programų beveik visiškai išnyko liaudies muzika, užleidusi vietą kompozitorių sukurtoms odėms apie gražų gyvenimą arba tradicinėms liaudies dainų harmonizacijoms ir puošnioms šokių kompozicijoms. Tiesą sakant, latviškieji dainų ir šokių ansambliai žymiai mažiau nutolę nuo folkloro negu mūsiškiai, todėl jų saikingas dalyvavimas festivalyje nekėlė tokio nepasitenkinimo, kaip lietuviškųjų benefisas Vilniaus Kalnų parke. Kaimo kapeloms, kurios taip pat yra daug artimesnės folklorui, negu mūsiškės, buvo skirta viena aikštė Rygos senamiestyje. Jos vis pasirodydavo tai viename, tai kitame koncerte, bet labai epizodiškai ir neįkyriai.

Malonu, kad latviai rūpinosi išplėsti savosios „Balticos" geografiją. Mūsiškės ribos tesiekė Vilnių ir Rumšiškes, o latviai pasistengė, kad festivalio dalyvių pasirodymus matytų Siguldos, Ciesio, Bauskės, Jelgavos ir kitų miestų gyventojai. Net uždarymas surengtas ne Rygoje, bet Ogrėje. Gerai, kad šių metų „Baltica" rengėjai buvo lankstesni ir nepakartojo lietuviškosios Kalnų parko patirties (5 vienodi koncertai), kurių režisūra atspindėjo visus totalitarinės kultūros reikalavimus. Rygos „Baltica" pagyvino du pagrindiniai folkloro festivalių elementai — eisena miesto gatvėmis ir laikraštėlis „Baltica" (išeinąs kasdien), ko su tokia baime atsisakė Lietuvos „Baltica" festivalio organizacinis komitetas. Manau, kad neprotinga atsisakyti paties gražiausio festivalio renginio — kolektyvų eisenos. Visi ansambliai drauge ilga virtine žygiuoja per šventiškai pasipuošusį miestą. Juos sveikina gyventojai, kuriems kolektyvai skiria dainą ar šokį. Gyventojai, kurie dėl įvairių priežasčių negali stebėti festivalio koncertų (laisvalaikio minutę išbėga į gatvę), mato visą festivalį iš karto. O laikraštėlis? Festivalio „Baltica-88" leidinys buvo labiausiai perkamas iš visų laikraščių Rygoje, nes jame galėjai rasti visas žinias apie festivalio renginius, dalyvius ir paskaityti apie folkloro problemas, pasižiūrėti fotografijose užfiksuotų akimirkų.

Tačiau ne viskas Rygos festivalyje buvo be priekaištų. Organizatoriams pritrūko jautrumo atlikėjams, nes koncertuose, kurie tęsdavosi po 3—4 valandas, tekdavo begaliniai ilgai laukti nežinant savo pasirodymo valandos. (Tai turėtų rūpėti būsimų festivalių organizatoriams!)

Folkloro muzikantams neegzistuoja valstybių ribos, nes liaudies menas savo prigimtimi yra labai demokratiškas ir internacionalus. Todėl muzikantai po kelių taktų jau groja drauge taip, lyg būtų daugelį metų muzikavę viename kolektyve, nepaisant, ar jis švedas, ar lietuvis, ar ispanas. O progų tokiam pamuzikavimui beveik nebuvo. Deja, pasigedome draugystės vakarų, bendrų pagrojimų, pašokimų, padainavimų, nes buvome išsklaidyti po visą Rygą. Su kitataučių kolektyvais susitikdavome tik oficialių renginių metu (festivalis žiūrovams?). Tuo tarpu Vilniaus festivalyje, gyvendami vienuose namuose — Saulėtekyje, — galėjome muzikuoti, šokti ir dainuoti drauge nors ir iki ryto.

Kokia muzika skambėjo festivalyje? Negali pasakyti, kad latviai visiškai netransformuoja folkloro. Tačiau ši latviškoji transformacija ar stilizacija yra labai lanksti, neįžeidžianti autentiškojo liaudies meno, bet jį papildanti ir puošianti. Šią muziką propaguoja labai rimti folkloro entuziastai, ilgą laiką groję ir dainavę grynąjį folklorą, o dabar labai atsargiai bandą prie jo prisiliesti įvairiomis modifikacijomis, nepažeisdami dermijos, struktūros ir mąstymo būdo.

Tikrai puikų įspūdį paliko šio tipo ansambliai „Ilgi", „Grodi" ir „Rasa". Šalia jų puikiai derėjo ir autentiškieji kaimo kolektyvai, ir garsieji „Skandinieki". Be šių kolektyvų, išvydome dar du latviškus kolektyvus — „Kolibri" iš JAV ir „Vilcejas" iš Švedijos. Nors jų meninis lygis ir stilistika ne visada prilygo geriausiems svečių ir šeimininkų kolektyvams, bet vien tai, kad, būdami išeivijoje, šie latviai nenutautėjo, o išlaikė tėvų dainas, šokius ir atvežė juos atgal į tėvynę — kelia susižavėjimą. Gaila, kad to nebuvo Vilniaus festivalyje.

Estų delegacijos vadovas I. Tinuzistas, sudarydamas kolektyvų programą bendriems pasirodymams, stengėsi atspindėti visus Estijos regionus, muzikos ypatybes, o Lietuvos atstovai festivalio atidaryme pademonstravo seniausios lietuvių liaudies muzikos mini panoramą.

Svečių iš užsienio būta ir silpnesnių, ir stipresnių. Geriausią įspūdį paliko Norvegijos ir Švedijos atstovai, Suomijos, Bulgarijos ir JAV instrumentalistai, nuoširdūs ispanai.

Žodžiu, yra ką prisiminti, grįžus iš Rygos, bet vis tiek negaliu atsakyti į klausimą, kur man labiau patiko „Baltica" — Vilniuje ar Rygoje.

Algirdas KLOVA
Kompozitorius